

- 1911 jan. 25. Dr. *Cholnoky* Jenő: Magyarország városainak fekvése.
- 1911 febr. 22. Dr. *Márki* Sándor: Rákóczi a legendában és historiában.
- 1911 ápr. 26. *Torkos* László: A magyar verstan elméletéhez.
- 1911 május 31. Dr. *Roska* Márton: Ásatás a pécskaszemplaki határban lévő Nagy-Sánczon. (Vetített képekkel.)
- 1911 okt. 25. 1. Dr. *Bartók* György: A „mintha“ filozófiája, vagy: a fikciók szerepe szellemi életünkben. (Ismeretelméleti tanulmány.)
2. *Seprődi* János: Házosító dalok a székelység között. (Bemutató előadás.)
- 1911 nov. 29. 1. Dr. *Némethy* Géza: Ovidius számkivetésének oka.
2. Dr. *Buday* Árpád: Volt-e limes a Meszes-hegységben?

Bár felolvasó üléseink és felolvasásaink száma nem nagy, örömmel jegyzem meg, hogy az elmúlt évben inkább tudományos célúak voltak a felolvasások s a szakosztályunk címében jelzett tudomány-ágak mindenike képviselve volt. Úgy egészében a nagy közönségre se lehet panaszunk, a mely a körülményekhez képest eléggé látogatta felolvasó üléseinket.

Szakosztályunk működésének harmadik tényezője, az *Erdélyi Múzeum* címmel megjelenő folyóirat, eddigi kereteiben jelent meg a mult évben is.

Mult évi jelentésemben jeleztem volt már dr. *Erdélyi* Pál szerkesztőnek azt a gondolatát, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek érdekében állana egy olyan egyetemesebb jellegű folyóirat kiadása, melylyel nagyon különböző, minden rendű, rangú, állású és műveltségű tagjaihoz közelebb férközhetnek, mint azt a jelenlegi, tisztán tudományos célú szolgáló szakosztályi folyóirataival teheti. Ez az eszme azóta indítvány formájában az anya-egyesület választmánya elé került s elfogadása új — reméljük sikeres, az eddiginél is sikeresebb — fordulatot fog adni úgy az egész egyesület, mint szakosztályunk működésének.

Ennyiben kívántam szakosztályunk mult évi működéséről röviden elszámolni. Tisztelettel kérem jelentésem tudomásul vételét. Kolozsvárt, 1912 januárus 24-én.

Seprődi János
a szakosztály titkára.

A természettudományi szakosztály jelentése.

A visszahozhatlan idő végtelen folyásában ismét tovaszállott egy esztendő, ismét itt van a számadás órája. És ha most az elmúlt év történetére visszatekintünk, szakosztályunk jövődjé fejlődése felől mind nagyobb aggodalom lep meg.

A természettudományi és orvosi szakosztály keletkezéséhez annak idején az itt Kolozsvárt alapított egyetem műhelyeiben megindult tudományos munkásság adta meg az első erőforrásokat. A kezdetben önállóan alakult kolozsvári Orvos-Természettudományi Egyesület akkor társult az Erdélyi Múzeum-Egyesülethez, mikor ez a társulás fejében a szellemi eszközök följánlásával szemben a maga nagyobb anyagi erejével lehetővé tette, hogy az új, szegény egyesületben folyó, az európai színvonalat elérő tudományos munkásság eredményeit az idő kívánalmainak megfelelő külsővel napvilágra juthassanak.

Az első három évtized után, mely a magyar tudományos életben örökre megmaradó nyomokat hagyott, mind szembeötlőbbé kezd válni, hogy *egyfelől mind elégtelenebbé válik az az anyagi erő, melyet az anyaegyesület a természettudományi és orvosi folyóirat fenntartására nyújthat és nyújthatott, másfelől a sokirányú túlhalmozott tennivalók mind jobban és jobban elterelik a szakosztálytól tulajdonképeni munkásainak, az egyetem professzorainak, doczenseinek és doktorainak munkaerejét.*

A kettévált ikerszakosztály orvosi része nagyarányú tudományos önképző munkásságot fejt ugyan ki, de szőnyegre hozott tárgyait jó részben idegen folyóiratokban kénytelen közzétenni. A mi szakosztályunk működési köre mind szűkebbre szorul. Azok a tagok, a kik a mennyiségtan és a fizika művelői közé tartoztak, az új alakulásban hátrébe szorultak és ez időtől fogva a szakosztály munkásságában részt nem vesznek. De rajtuk kívül más, munkára hivatott tagjaink működésének gyümölcsei is vagy idegen nemzetek tudományos irodalmát gazdagítják, vagy hazai folyóiratainkban szétszórta jelennek meg.

Mondanunk sem kell, hogy egyetemünk díszét, tekintélyét mennyire emelné, ha a kebelében folyó munkásság gyümölcsei, bizonyos szakszerű csoportosítással, már mennyiségükkel is hatva együttesen jelennének meg; ha az egyetemtől sarjadzó, vele az E. M. E. szakosztályaiban további kapcsolatban maradó tudományos törekvések tágas mezőre lelhetnének az egyetem professzorainak vezetésével megjelenő „Múzeumi Füzetek”-ben. Ettől az állapottól ma, fájdalom, igen messze állunk. Az új egyetemnek alapításával az egyetemünk köré csoportosult tudós hadsereg számban és erőben kétségtelenül fogyni fog; tehát az ittmaradók túlterhelése sem szűnhetik meg és így a szakosztályok fő feladata, a tudomány művelése és az eredményeknek tagjaival való megismertetése az eddiginél is szűkebb keretben érvényesülhet. A különböző, de első sorban anyagi akadályokkal küzdő, írói és szerkesztői díjakat nem fizető Múzeumi Füzetek ki nem adott és csonkán maradt évfolyamai a tudományos érdeklődést folyóiratunktól elfordítják, ennek tekintélyét leszállítják, a közreműködőket, munkatársakat maguktól elriasztják. E közben a természettudományok iránt érdeklődő, de azokkal tudományosan nem foglalkozó tagjaink, kik ismereteik gyarapítását várták folyóiratunktól, a nekik

érthetlen kiadványokat félretéve, a meg nem kapott füzetek miatt elkedvetlenedve elfordulnak egyesületünktől.

Két oldalról várjuk a segítséget. Egy részről az Erdélyi Múzeum-Egyesülettől. Ennek a történeti fejlődés alapján is kötelessége, hogy az orvosi és természettudományi szakosztályokat első sorban, esetleg a többi szakosztálynak jutó mértéken felül is ellássa a folyóiratuk kiadásához szükséges eszközökkel. Az egykori Orvos-Természettudományi Egyesület leszármazottai ezt a támogatást megérdemlik és elvárják. Nem szabad e kérdés vizsgálatánál figyelmen kívül hagyni azt a két körülményt sem, hogy először is nemzeti kötelességünk nem engedné orvosi és term.-tudományi folyóiratainkat a tudomány művelői sorából kidülni; másodsorban ilyen természetű nyomtatványok nálunk a nagyközönség érdeklődését és ezzel anyagi támogatását magukra nem vonhatják és csak társulatok segítségével láthatnak napvilágot.

Más részről az egyetem fenntartójától, az államtól számítunk támogatásra. Az egyetemi tudós munka teljessé csak a közléssel válik és ha nem lenne Kolozsvárt orvosi és természettudományi folyóirat, akkor az államnak kellene azokat az egyetem útján megteremteni. De mert szerencsés társadalmi alakulások nemcsak a folyóiratot, hanem ezenkívül az egyetemnek és egykori polgárainak találkozó helyéül az E. M. E. szakosztályait is létrehozta: a szakosztályok és ezen folyóiratai méltán várhatják, hogy az állam a meglévő szellemi kincsek gyarapításáról az egyetem érdekében is gondoskodik. Úgy hisszük, hogy ha az állam nagyobb államszegély nyújtásával, vagy még inkább a múzeumi táruk minden kiadásának átvállalásával az egyesület mozgékonyágát bénító szűkös anyagi körülményeken segítene, megszűnnék végre a panasz a szakosztályok részéről is. Erre való kilátásunk azonban ködös. Lehet, hogy a köd semmi reményt nyújtó látványt nem takar. Ha ez így volna, akkor tengődhetik még hosszú ideig egyesületünk szakosztályi szervezete és benne a természettudományi szakosztály, de csak úgy, mint az egykor jó napokat látott, de elszegényedett ember, ki agg napjaiban a múlt emlékein keres csupán vigasztalást.

Hogyan, hiszen ma jóval több pénz áll a szakosztály rendelkezésére, mint 20—30 évvel ezelőtt? Hiszen a meglévő pénz sem tudja elkölteni. De a ki így szól, felejtí, hogy ma a nyomdai bérek, a papiros, a képek előállítására aránytalanul megrágtak. A múlt nyáron ismét sztrájk akasztotta meg a nyomdai munkásokat, a mi újabb nehézségeket támasztott. A nagyobb támogatás mellett ma a szakosztály szerzőit, szerkesztőjét nem jutalmazhatja, tehát szűkölködik. A megmaradt összegek pedig a hátrálékos füzetek fele-terjedelmének kiadására is alig elegendők.

Hogy pedig a kép, a melyet a jelentés felmutat, az igazságnak megfelelő, mutatják az elmúlt 1911 év történetére vonatkozó következő adatok:

Az 1911 évben a választmányi és közgyűléseken kívül volt három szakülés a következő tárgyakkal:

1. *Cholnoky* Jenő dr. és *Kenessey* Kálmán: A kolozsvári tudományegyetem földrengés-jelző műszere. (Bemutatókkal, I. 24.)

2. Apáthy István dr.: Phaeochromus sejtek Piócákban.

3. K. Szentpétery Zsigmond dr.: Marossárpataki és alvinczi Mammuth-maradványok.

4. Balogh Ernő dr.: Kolozsvár és Torda bithumenes mészköveinek ásványai.

5. Gelei József dr.: Mephochoneria a Dendrocaelum féregben. (V. 24.)

6. Apáthy István dr.: Gelatinás beágyazások.

7. " " " " A mirigyek működéséről (elválasztó és váladék-granulumok.)

8. K. Szentpétery Zsigmond dr.: Cervus megaceros Cuv. Olasztelekről. (XII. 10.)

A „Múzeumi Füzetek“ elmaradt és a jelen évre tervezett füzetéből a múlt év folyamán nem jelent meg egy sem.

Azonban most már biztos kilátásunk van arra, hogy az elmaradt füzetek a tavasz folyamán a sajtót elhagyják.

Szétküldésre készen áll az ásványtár értesítője 1911-ről dr. Szádeczky Gyula professzor szerkesztésében. A növénytár külön értesítője pedig 1912-ben fog megindulni.

Szakosztályunk rendelkezésére állott az elmúlt

évekről	-----	2607 K 63 f.
A folyó évi átalány	-----	2200 „ — „

Együtt --- --- 4807 K 63 f.

A szakosztály számláján kifizette az egyesületi pénztár a következő összegeket:

A bölcs. szakosztály régi kiadásaira	---	200 K — f.
--------------------------------------	-----	------------

Stief számlájára	---	39 „ — „
------------------	-----	----------

Richter Aladár kezéhez	---	600 „ — „
------------------------	-----	-----------

Szádeczky Gyula kezéhez	---	600 „ — „
-------------------------	-----	-----------

Maradvány	---	3368 K 63 l.
-----------	-----	--------------

Együtt --- --- 4807 K 63 f.

Ez összegek közül még félretéve várja felhasználását a külön-külön táraik szerint szerkesztett folyóirat megjelenő füzetekre 1200 K.

A folyó évvel lejárt a szakosztály választmányának megbízatása is. A f. é. márczius 5-én lefolyt közgyűlés a választmányt a következőképen alakította meg:

Elnökké választotta 1914 decz. végéig dr. Fabinyi Rudolf udv. tanácsos egyet. tanárt, titkárrá ugyanerre az időre: Szabó Imre ref. főgimn. tanárt.

Választmányi tagok lettek: Péter Béla dr. gazd. akad. igazg., Pfeiffer Péter dr. egyet. tanár, Ruzitska Béla dr. egyet. tanár, K. Szentpétery Zsigmond dr. egyet. adjunctus, Szilády Zoltán dr. egyet. m.-tanár, főgimn. tanár.

A választmány tagjai hivatalos állásuk szerint dr. Apáthy Ist-

ván, dr. Richter Aladár és dr. Szádeczky Gyula egyet. tanárok, a természeti táruk igazgatói

Vajha az új választmánynak több ereje volna a szakosztály életét akadályozó korlátok ledöntögetésére és több eredményt tudna elérni, mint a mennyit a réginek sikerült felmutatnia.

Szabó Imre
a szakosztály titkára.

Az orvostudományi szakosztály jelentése.

Tisztelt Közgyűlés!

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület orvostudományi szakosztályának 1911 évi működéséről szóló jelentésemet szerencsém van az alábbiakban a t. közgyűlés elé terjeszteni.

Szakosztályunk elnöki tisztségét, 1906 januárius 26-ika óta, azaz szakosztályunknak a természettudományi szakosztálytól való külön válása óta megszakítás nélkül dr. Purjesz Zsigmond egyetemi tanár tölti be. Purjesz 1911 szeptember havában, városunkból való távozása miatt lemond elnöki tiszteréről. Úgy tartom igen tisztelt közgyűlés, hogy mulasztást követnék el, ha jelentésemet nem ezzel a ránk nézve nagy veszteséget jelentő ténynyel kezdeném.

Purjesz tanár, mint szakosztályunk elnöke nem csak szíven viselte a szakosztály ügyeit, hanem másokat is buzdított annak munkásságában való részvételre s jó példával járva elől maga is többször közreműködött a szakosztály tudományos munkásságában serkentésül az együtt működésre. Elnöksége díszére volt és súlyt adott szakosztályunknak, nagy tudását rokonszenves, köztiszteltben álló egyéniségét, nemesen érző lelkét fájdalomosan nélkülözzük s meg vagyok győződve, hogy szakosztályunk csak kötelességét teljesíti akkor, a mikor Purjesz tanárnak szakosztályunk fölvirágzása körül szerzett érdemeiért háláját s távozása fölött érzett mély sajnálatát az évkönyvben maradandóan is megőrökíti.

Áttérve a szakosztályunknak mult évi működésére szerencsém van jelenteni, hogy ez év folyamán kiadványunknak három kötete jelent meg összesen 371 oldal magyar és 58 oldal Revue terjedelemben. E három füzetben 11 szerző 14 eredeti dolgozata van közölve s ezenkívül az 1910 év október 15-étől 1911 év május 27-ig tartott szaküléseink bő jegyzőkönyvi kivonatai.

Szaküléseink jegyzőkönyvei ezenkívül az *Orvosi Hetilapban*, a *Gyógyászatban*, a *Budapesti Orvosi Ujságban* magyarul, a *Pester medicinisch-chirurgische Presseben* pedig németül is megjelentek, még pedig a szaküléseink után nyomban.

A lefolyt évben 24 szakülést tartottunk s a szakülések tudományos munkásságában 22 önálló dolgozattal, 1 referáló előadással, 38 beteg bemutatással és 20 részint makroszkopios, részint mikroszkopios készítmény bemutatásával harminczketten vettek részt.